

میزان توسعه یافتگی مناطق روستایی استان کهگیلویه و بویراحمد با استفاده از روش PROMETHEE

محمد غیجی^۱ - علی شمس‌الدینی^{۲*} - وحید بارانی پسیان^۳ - ریواز قربانی نژاد^۴

۱- دانشجوی دکتری برنامه ریزی روستایی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

۲- استادیار جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران

۳- استادیار جغرافیا و برنامه ریزی، دانشگاه علوم انتظامی امین، تهران، ایران

۴- استادیار جغرافیای انسانی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

تاریخ پذیرش: ۳ خرداد ۱۳۹۹

تاریخ دریافت: ۱۲ اسفند ۱۳۹۸

چکیده مبسوط

۱. مقدمه

نرم‌افزاری جامع برای این مدل تصمیم‌گیری به نام Visual PROMETHEE به بازار ارائه شده این نرم‌افزار دارای مزایایی می‌باشد؛ که اهمیت این مدل تصمیم‌گیری را برای برنامه‌ریزی‌ها توسعه نواحی روستایی دوچندان کرده است که در ادامه به نمونه‌ای از این مزایا اشاره شده است:

- ✓ قابلیت‌های و تحلیل‌ها گرافیکی کاربردی با رنگ‌بندی مشخص؛
- ✓ قابلیت بررسی هزار شاخص و گزینه و حتی شاخص‌ها و گزینه‌های بیشتری نسبت به همدیگر؛
- ✓ تحلیل‌های نظیر GIS و Web که برنامه‌ریزان را قادر به دیدی بهتری نسبت به منطقه می‌نماید؛
- ✓ توجه به نظرات تمامی کارشناسان تا هزاران کارشناس و پرسش‌شونده؛
- ✓ وجود تحلیل‌های مربوط به میزان کیفیت و ریسک پروژه؛ قابلیت مقایسه اعداد و وزن‌های کیفی و کمی؛
- ✓ و غیره.

۳. روش تحقیق

این پژوهش به لحاظ هدف از نوع پژوهش‌های کاربردی و به لحاظ حیطه جغرافیایی رویکردی ناحیه‌ای دارد، بر اساس نوع مطالعه توصیفی - تحلیلی است. برای مدل‌سازی میزان توسعه‌یافتگی با توجه به هدف پژوهش شاخص‌های توسعه‌یافتگی استان بر اساس منابع کتابخانه‌ای گردآوری گردید. پس از شناسایی و بررسی شاخص‌های موردنیاز در امر پژوهش وزن هر شاخص ابتدا بر اساس مدل‌های ریاضی به کاررفته در روش تصمیم‌گیری PROMETHEE آماده

شهرستان‌های استان کهگیلویه و بویراحمد به لحاظ برخورداری از شاخص‌های توسعه‌یافتگی روستایی در سطح مناسبی قرار ندارند؛ به‌گونه‌ای که برای برنامه‌ریزی مناسب جهت تخصیص بهینه منابع به شناخت میزان برخورداری مناطق استان از شاخص‌های توسعه نیازمندیم تا از این طریق بتوان با به‌کارگیری نیروها و ظرفیت‌های موجود در شهرستان‌ها به توسعه‌ای متعادل و همه‌جانبه برسیم که رفاه و سعادت تمامی افراد را به همراه داشته باشد. سؤال اساسی که در این پژوهش مطرح می‌شود این است که میزان توسعه‌یافتگی مناطق روستایی هر کدام از شهرستان‌های بویراحمد، کهگیلویه، گچساران، دنا، بهمئی، باشت، چرام و لنده در سطح استان کهگیلویه و بویراحمد چگونه است؟

۲. مبانی نظری تحقیق

توسعه روستایی به معنای اداره و بهره‌برداری صحیح و کارآمد از منابع پایه، منابع طبیعی، منابع مالی و منابع انسانی روستا به‌منظور دستیابی به الگوی مصرف مناسب و مطلوب و به‌کارگیری امکانات فنی و تشکیلات مناسب که تأمین‌کننده نیاز نسل امروز و نسل‌های آینده می‌باشد. در ارتباط با مدل‌سازی میزان توسعه روستایی با استفاده از مدل‌های تصمیم‌گیری چند شاخصه مطالعاتی زیادی در داخل و خارج کشور صورت گرفته است. به چند دلیل پژوهش حاضر متفاوت و برای اولین بار ارائه شده است؛ در مطالعه برنامه‌ریزی روستایی ایران کمتر موضوعی یافت می‌شود که از روش

* نویسنده مسئول:

www.SID.ir

آدرس: گروه جغرافیا، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت، مرودشت، ایران.

پست الکترونیکی: Email: ali.shamsoddini@yahoo.com

در محدوده مورد پژوهش و در سطح مقایسه بین شهرستانی، شهرستان‌های بویراحمد توسعه‌یافته‌ترین شهرستان می‌باشد؛ بنابراین شهرستان بویراحمد برخوردارترین شهرستان استان و دارای جریان خالص خروجی (۰/۸۳۲)، می‌باشد. شهرستان کهگیلویه دارای جریان خالص خروجی (۰/۵۳۶)، شهرستان گچساران دارای جریان خالص خروجی (۰/۱۹۷)، در رتبه شهرستان‌های توسعه‌یافته قرار دارند. شهرستان دنا دارای جریان خالص خروجی (۰/۱۵۷)، در رتبه متوسط توسعه، شهرستان بهمئی دارای جریان خالص خروجی (۰/۱۴۷-) و شهرستان چرام دارای جریان خالص خروجی (۰/۳۷۹-)، در رتبه شهرستان‌های محروم و در نهایت شهرستان باشت دارای جریان خالص خروجی (۰/۴۶۸-) و شهرستان لنده دارای جریان خالص خروجی (۰/۷۲۹-)، در مرتبه بسیار محروم توسعه‌یافتگی می‌باشند. در نهایت می‌توان بیان کرد، واگرایی در امر توسعه جهت‌دار شهر و روستا در سطح شهرستان‌های استان کاملاً مشهود است که این امر موجب شکاف، بین نواحی سکونتگاهی در این استان شده است و به همین منظور، بررسی و تحلیل جایگاه مناطق از لحاظ توسعه روستایی به‌عنوان مبنایی برای برنامه‌ریزی‌های آتی دارای اهمیت بسزایی است

کلیدواژه‌ها: استان کهگیلویه و بویراحمد، روش پرامیتی، مناطق روستایی، شاخصه‌ای توسعه‌یافتگی، سطح‌بندی توسعه روستایی.

تشکر و قدردانی

پژوهش حاضر برگرفته از رساله دکتری نویسنده اول (محمد غیجی)، گروه جغرافیا، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، تهران، ایران است.

شد و در نهایت نتایج به‌دست‌آمده به نرم‌افزار GIS برده و نقشه‌های خروجی ترسیم گردید.

۴. یافته‌های تحقیق

در بیشتر کشورهای در حال توسعه، یک، دو یا در نهایت چند منطقه، از نظر خدمات عمومی و شکوفایی اقتصادی و اجتماعی وضعیت مناسبی دارند و نقش اصلی را در ایجاد درآمد و تولید ملی ایفا می‌کنند که این مهم به بهای عقب‌نگه‌داشتن مناطق دیگر و افزایش شکاف و نابرابری بین مناطق و نواحی کشور تمام می‌شود. در ایران نیز تفاوت‌ها و نابرابری‌های ناحیه‌ای به‌طور نگران‌کننده‌ای در حال افزایش بوده است. این وضعیت به بروز مشکلات جدی نظیر مهاجرت از مناطق محروم به نواحی برخوردار و توسعه‌یافته‌تر منجر شده است. در این پژوهش گام چهار به‌صورت $(\Phi+)$ جریان رتبه‌بندی مثبت یا جریان رتبه‌بندی منفی $(\Phi-)$ ارائه و نشان داده شده است، گام پنجم نیز به‌صورت جریان خالص خروجی (Φ) نشان داده می‌شود. نتایج با شبکه‌ای از گره‌ها و یال‌ها، مقایسه شهرستان‌ها را نشان می‌دهد. در این شکل رتبه‌بندی شاخص‌ها به‌گونه‌ای ارائه شده است که شهرستان بویراحمد دارای بیشترین برخورداری و در اولویت اول قرار دارد و دارای بیشترین $\Phi+$ و کمترین $\Phi-$ می‌باشد. پس از آن هرچه از گزینه برتر به‌سوی گزینه‌های پایین حرکت کنیم به همان میزان از اهمیت آن گزینه کم می‌شود و شهرستان لنده که آخرین اولویت باشد، برسد.

۵. بحث و نتیجه‌گیری

How to cite this article:

Gheiji, M., Shamsoddini, A., Barani Pesyan, V. & Ghorbani Nejad, R. (2020). Studying the development of rural areas in Kohgiluyeh and Boyer-Ahmad Province using PROMETHEE method. *Journal of Research & Rural Planning*, 9(3), 71-86.

<http://dx.doi.org/10.22067/jrrp.v9i4.85807>